

תיקון כלי חשמלי ע"י אומן עכו"ס, האם צריך לחזור להטבילו

הלוקח כלי מן העכו"ם ודעתו להשתמש בו לצרכי סעודה, צריך להטבילו במקוה של מ' סאה והיינו במקום שהנדה טובלת בו **נע"ז** (שה) ו**טושיע** (י"ד וס" קב). וע"י **בחלקת יעקב** (ח"ב ס"א אות ב) דהמצוה היא דוקא אם רוצה להשתמש בכלל, וע"י **עוד במנחת אליעזר** (ח"ב ס"ה לה).

ואין חייבים טבילה מדאורייתא אלא כלי סעודה העשויים ממתכת, וכלי זכוכית חייבים טבילה בברכה מדרבנן **נע"ז** (ס"ח) ו**ברש"י** שם. וע"י **ברע"א** (ס"ח) שכת' דטבילת כלי זכוכית הינה מדרבנן, וכן דעת עוד פוסקים, ואכמ"ל. וע"י **במאירי** (נע"ז שה) שהביא סוברים דאין לברך על כלי זכוכית, אולם להלכה נקט שם דמברכים. וכן פסק **הא"ח** (שער נח אות ב). ודלא **כהרשב"ש** (ס"ח תסח) שהביא מגדולי האחרונים ז"ל שטוב הוא להטבילם בלא ברכה. וכן פסק **השבט הלוי** (ח"ו וס"ו דמה) דיש לברך על טבילתם. וע"י **התשובות והנהגות** (ח"ב ס"ו תס) הטעם דאלו שנוהגים שלא לברך.

ומ"מ כלי שעץ וכדו' ומתכת מעמידו, נחלקו הראשונים אם אזלינן בתר המעמיד או בתר עיקר הכלי. דעת **תוס'** (נע"ז שה) ד"ה והלכתא כסו"ס (1910) דא"צ טבילה כיון דאין משתמשין בו דרך המתכת, דכלי סעודה האמורים בפרשה היינו משתמשין בהן, ע"כ. וכן נקטו **הרא"ש** (פ"ה ס"ו לה) ו**האור זרוע** (ח"ד פסקי נע"ז ס"ו דצא). אולם דעת **המרדכי** (ס"ח) בשם **רבינו מאיר** (שה"ת מהר"ם מרוטנברג ד"פ ס"ו תרכא) דצריך טבילה, דאזלינן בתר המעמיד (שבת טו:). לענין טבילה כמו לענין טומאה. והביאו **הב"י** (ס"ו קכ).

ולהלכה פסק **השו"ע** (ש"ו ו - ז) דכלי שעץ שיש לו חישובים של ברזל מבחוץ שמעמידין אותו, אינו טעון טבילה. אמנם כוס של כסף מחובר בכלי עץ, צריך טבילה, ע"כ. וכן דעת **הרמ"א** (ס"ח). אולם דעת **הש"ך** (ס"ק יב) דבכל גוונא יש לטבול הכלי בלא ברכה או עם כלים אחרים המחוייבים טבילה בברכה.

ויש לדון לענין כלי של ישראל שכבר הוטבל ונשבר וצריך תיקון ותיקנו אומן עכו"ם, האם הכלי מתחייב שוב בטבילה.

והנה **"אומן עכו"ם"** המתקן **"כלי של ישראל"** ע"י **"חומר של ישראל"** בגוונא שהוא מעמיד הכלי, וכגון שיש לו נקב ואין הכלי מחזיק רביעית אלא ע"י תיקון, דעת **הריצב"א** [הובא בטור י"ד ס"ח] דהכלי חייב טבילה **"דהכל הולך אחר המעמיד"**. אבל לפי **תוס'** (נע"ז ס"ח) אף ככה"ג פטור מטבילה דאכתי כלי של ישראל הוא דאין שם העכו"ם עליו. ולהבנת **הב"י** (ס"ו קכ) הא דכתב הריצב"א ד"הכל הולך אחר המעמיד" קאי על **האומן** כלומר כיון ש"האומן" מעמיד את הכלי הוי כשלו וע"כ שוב חייב בטבילה. וכ"כ **הש"ך** (ס"ק בא), אלא דהוסיף שם דהוי כשלו מדין אומן קונה בשבח כלי.

אמנם **להט"ז** (ס"ק יב) הכל הולך אחר המעמיד קאי על **החומר**, והיינו דכיון ש"החומר" מעמיד את הכלי חייב טבילה (ואעי"פ שאין שם עכו"ם עליו) כיון שאותו מועט הוא המעמיד חשיב כאילו נתן העכו"ם הכסף לתיקון משלו והוי כל הכלי כשלו מדין אומן קונה בשבח כלי. ולפי **החכ"א** (שם אות ז) אזלינן בתר **האומן** (כחב"י הגי'ל) מטעם **"אומן קונה בשבח כלי"** (כהש"ך הגי'ל). [ע"י **ביאור הגר"א** (שם אות כח) ו**באוצר** (ס"ו שו"ט א) שאומן קונה רק השבח ולא הכלי עצמו, ועיין **בנתיבות** (ס"ח) ו**בחי'דושי הגר"ש שקאפ** (ב"ב ס"ד אות ז)].

ואעי"פ שלהלכה **השו"ע** (ש"ו ז) פסק כדעת **התוס'** (שם) לפטור מטבילה ככה"ג, מ"מ **הרמ"א** (שם) פסק להחמיר להטביל הכלי בלי ברכה (ולדעת **הב"ח** (שם) לכוי"ע פטור מטבילה ככה"ג ולא נחלקו אלא כשהאומן עכו"ם נתן את החומר, ועיין בסמוך).

וכל זה אם הישראל נתן את החומר לאומן כדי לתקן הכלי, אבל אם העכו"ם מתקנו עם החומר שלו, דעת **המרדכי** המובא **בב"י** (שם) וכדבריו פסק **הרמ"א** (ש"ו ז) דצריך לטבולו לכוי"ע, וכן מברך על טבילה זו [כ"כ **הש"ך** (ס"ק בב) דיש להטבילו בברכה. והדיון כן אף בגוונא שהישראל נתן לעכו"ם החומר והעכו"ם הוסיף קצת משלו ועשה בו כלי. אולם לדעת **הט"ז** (ס"ח יב) אינו מברך ככה"ג דמי יימר דחומר של העכו"ם נמצא במקום שמעמיד הכלי. אבל לדעת **החכ"א** (שם אות ז) מברך כיון שהעכו"ם קונה בשבח ועוד דיש לו גם כן חלק בכלל].

ולדעת **החכמת אדם** (שם אות ז) ככה"ג אזלינן **"בתר האומן"** כיון שיש לו גם כן **"חלק בכלל"**. [וכלי שקטאו מגוי ולא הטבילו ונתנו לאומן "ישראל" לתקנו ונתן האומן קצת מהחומר משלו י"ל דהכלי נפטר מטבילה לדעת **הט"ז** (ס"ו קב ס"ק ג) אלא"כ דהריצב"א הגי'ל, כיון דאומן קונה בשבח כלי י"ל דהכלי נפטר מטבילה (ולדעתו נראה דהיינו דוקא אם החומר והאי מעמיד את הכלי ואם לאו הוי פסק, כמבואר לעיל), אבל לפי הסוברים דלא מהני הא דאומן קונה בשבח הכלי אכתי חייב טבילה. אבל לדעת **הש"ך** (ס"ק כד) לכוי"ע אי"צ טבילה כיון שהישראל עשאו ונתן מקצת כסף. אבל **הפ"ח** (על ש"ו ז) תמה על הש"ך, ובחי' **ח"י** (ס"ק י"א) מיישב בדבריו, וע"י **ביאור הגר"א** (אות כח). ומי"מ בגוונא דכל החומרים של הישראל לפי **הרמ"א** (שם) י"ל דנפטר מטבילה. ועי"פ **ביאור הגר"א ובפ"ח**. והארכת עוד בזה בש"ב גבלין ק].

לפי'ז כלי של ישראל שנשבר ואין דין כלי עליו, כגון שאינו מחזיק רביעית, ותקנו אומן עכו"ם, אם החומר שהאומן מתקן בו את הכלי הוא של הישראל יש להטבילו ללא ברכה, ואם החומר של העכו"ם לדעת הש"ך יש להטבילו אף בברכה [וע"י **בפ"ח** (א"ח ס"ו תנב א"א ס"ק ג) דהא דכלי שאינו מחזיק רביעית אין לו תורת כלי היינו אם הקב הוא כמוצא משקה. והביאו **הדריכות** (ס"ו קב ס"ח ע"ח)].

אלא דאכתי צ"ע כשהתקלקל חלק **"האלקטרי"** בגוונא שצריך תיקון של אומן, והאומן עכו"ם מתקנו האם אמרינן אומן קונה בשבח כזה, שהרי מבואר **במרדכי** (שם) ו**בתורה"ד** (ס"ו ש"ט ד"ה ו'לא) דבעינן שהאומן יחדש בו משחו אבל אם לא חידש רק חיבר את הכלי ע"י מסמרים וכד' לא קנה [וע"י **בדרכי** (ס"ס קפ) בשם **כ"ח רננה** (ס"ו תס) ובחי' הגר"ש **שקאפ** (ב"ב ס"ד אות ז ד"ה זה ד"ה והנהגה). ו**בתשובות והנהגות** (ח"ב ס"ו ת) כתי' דבעינן שבח הניכר בכלל. וע"י **במנחת יצחק** (ח"ד ס"ב כח אות ו)].

והנה **במנחת שלמה** (מד' יטנה ח"ב ס"ו ט) מבואר דפירוק כלי חשמלי כשמבטלו מתשמשו ואינו ראוי לשימוש אלא ע"י אומן, וכגון ע"י פירוק חוטי החשמל שבתוך הכלי ממש דחשיבי כגוף הכלי (אבל בפירוק התקע או החוט שמחוץ לכלי לא מתבטל מלהיות כלל), לא הוי בכלל תיקון המחייב טבילה אלא מספק ובצירוף סברא הפוטרת פטור מטבילה. ולפי דבריו בנד"ד יש לפוטרו מטבילה בצירוף אם הכלי פועל כשמחובר לחשמל.

אולם לדעת **הגר"ש זצ"ל** (קובץ תשובות ח"א ס"ו ג) ו**התשובות והנהגות** (ח"א ס"ו ת ד"ה ו'נראה) פירוק חלק החשמלי מהכלי מחייב טבילה, ולפי דבריהם י"ל דאם העכו"ם תיקנו צריך טבילה [אלא די"ל דלא מברך ככה"ג, בפרט דהא אומן קונה בשבח כלי תלי באשלי רברי, ע"י **ג"ח** (ב"ק לה: בר"ק), **רא"ש** (קדושין ס"ו יא) וע"י בזה **בשו"ע** (ח"ו ס"ח)].

אלא דמבואר לעיל דין לט"ז ובין לש"ך (וכן לפי החכ"א) היכן שהחומר של הישראל הטעם דהוי כשל העכו"ם הוא משום דאומן קונה בשבח כלי כני"ל. ומצינו **בחזו"א** (ב"ק ס"ט י' י"ד ס"ו מד ס"ק א) דהא דאומן קונה בשבח כלי שייך אם גם בדיניהם הדין כן, אבל בלא"ה לא. וא"כ י"ל דבזמנינו אינו מתחייב לטבולו כלל.

אלא דהיכן שהחומר של העכו"ם הרי לפי החכ"א חייב טבילה משום שגם יש לו חלק בכלי, ולפי'ז י"ל דחייב לטבולו ככה"ג [ועיין **בפ"ח** (א"ח ס"ו תנב א"א ס"ק ג) וז"ל: עיין בס"י ק"כ **בש"ך** (ס"ק ט) ו**ט"ז** (ס"ק יב) דאם הטיף כעכו"ם אבר ולא היה מחזיק רביעית טובל בלא ברכה, ואם יחדו לפירות וכעכו"ם הטיף אבר ויחדו אח"כ למשקן י"ל אין צריך טבילה, ע"כ]. [נכתב ע"י הרב י. ד. ב. שליטי"א].

הכל נכתב לעורר לב המעיינים ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה

העלון נתרם בעילום שם
הצלחה בבני, חיי ומזוני של התורם ומשפחתו

הערות ותרומות בטל' 3932-571 02 - בין השעות 15:20 - 19:45

ש"ת ילתו בעוד שלא נתחסה השמש מענינו, ומוטב להתפלל בזמנה ביחודות מלהתפלל אח"כ בציבור, ובדיעבד יוכל לסמוך על דעת המקליין להתפלל אחר השקיעה עד רבע שעה קודם צאת הכוכבים.

ורע"ז **בהליכות שלמה** (הל' מנחה וערבית ס"ג – ובדבר הל' ס"ק ד' ד' נקט לדונא דאם מתאחרים הציבור מלהתפלל מנחה וע"י יסיים הש"ץ התפילה אחר השקיעה, עדיף שיחזיק הש"ץ מיד התפילה בקול רם עד אחר קדושה ואח"כ יתחילו הציבור תפילתם בלחש. וכמו כן אם רואה שיתאחר הציבור מלהתפלל קודם השקיעה יתפלל ביחודות, ואף אם הוא המשלים להם למנין, כי אין מוטל עליו להשלים כיון שאינם מתפללים בזמן).

איברא **דבר פעלים** [א"ח ח"ב ס"ו י"ט] נשאל על אודות הכלי המתאחרים להתפלל מנחה ובאים לבית הכנסת אחר השקיעה, והשיב דבזמן בין השמשות אכתי יכולים להתפלל מנחה בדווקא כסברת המתירים להתפלל מנחה בבין השמשות (וזה דלא כמנש"ב בדביעבד יוכל להתפלל מנחה רק עד רבע שעה קודם צאת הכוכבים).

וכן נקט לדונא **בכה"ת** (ס"ו הל"ג ס"ק ה'), וכתב דאם יוכל לגמור תפילתו בזמן בין השמשות יתפלל אז מנחה ולא יתפלל ערבית שתיים. **והחסד לאלים** (ס"ו הל"ג ס"ד) כתב – בשעת הדחק, אם מתפלל מנחה בבין השמשות סמוך לצאת הכוכבים יצא ידי חובתו, ולדברי חזו"ל, דכיון שהוא ספק לילה אין ראוי להתפלל מנחה, שאם הוא לילה הוו ברכות לבטלה, רשב ואל תעשה עדיף, ויותר טוב שיתפלל ערבית שתיים, אם טעה או נאנס ולא התפלל עד אותה שעה, אבל דעת רבוותא דמצי להתפלל, לכן תבחר ותקרב ע"כ.

וע"ז **בציון השולחן** (ס"ו הל"ג ס"ט) דכתב להעיר על לשון הטור והשו"ע שכתבו עד הלילה, וכתב דאולי ס"ל דכיון דבין השמשות הוא ספק אם ספק לילה לכן בתפלה רבנן הקילו, והך דובח"ם י"ל דזמן התפילה הוא כנגד ההקטרה וההקטרה היתה גם אח"כ, או שמפרשים סוף השקיעה והיא לזמן צאת הכוכבים. ואכן משמיה **דגרנ"צ אבא שאול** זצוק"ל כתבו [אור לציון ח"ב פ"טו ס"ד] דלא יתפלל ביחודות לפני השקיעה אלא ימתין ויתפלל במנין (ע"ש בבאור"ם מ"ש בזה).

וכן **בשבח הלוי** (ח"ס ס"ו מ"ח) נשאל במי שרגיל להתפלל מנחה רק עד השקיעה המקובלת כשיטת הגאונים, והוא נקלע למנין המתפללים לפי שיטת ר"ת באיחור, האם עליו להתמין ולהצטרף למנין זה כדי להתפלל תפילה בציבור או עליו להתפלל ביחודות לפני השקיעה כמנהגו.

והשיב דאם הוא נוהג לגמרי כהגאונים וציבור זה מתפלל כשכבר ודאי לילה לדעת הגאונים, ודאי יתפלל ביחודות. אבל אם הוא עדיין בין השמשות גם לגאונים אפשר לסמוך על פשוטות לשון הרמ"א דיכול להתפלל בשעת הדחק אף בבין השמשות.

[נכתב ע"י הרב ש. פ. שליטי"א]

פניני מוסר

עוני שבת קדש – החכמה לשבת (ט)

מעלת הטבילה בער"ש – "והעיקר שצריך האדם לעשות ביום השישי בגופו לקנות קדושת שבת ונשמה יתירה היא טבילה בארבעים סאה, כדי לפשוט לבוש רוח חול וללבוש רוח קדושת שבת, שהיא 'רוחא דנשיב מעתיקא' שצריך טבילה". (ראשית חכמה, שער הקדושה פ"ז אות ק"ט, בשם הוה"ק)

חנשמה יתרה שמקבל אחרי הטבילה בער"ש – "כי כאשר יכין האדם את דעתו ויהיה יראת ה' בלבו באמת, ויהיו מעשיו רצויים, אז בודא לאחר שטבל בערב שבת בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שניתוסף לו נשמה יתירה, כי יריגיש בנפשו יראת רוממות שבאה לו, עד שתבער בו אהבת ויראת ה', וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בל שום ספק, אבל כשאין נשמתו טהורה אז לא יריגיש בקדושת שבת". (זכור תורת משה לבעל החיי אדם, ס' א ס"ב)

נעור ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"